

NOTAT til opplæringslovutvalget fra friskoleorganisasjonene

3. juli 2018

Vi viser til møte mellom Udir og friskoleorganisasjonene den 28. februar i år, der leder av opplæringslovutvalget orienterte om utvalgets arbeid og inviterte friskolene med i prosessen. Vi er glade for invitasjonen og vil gjerne formidle følgende punkter:

1. Forholdet mellom opplæringsloven og friskoleloven

En av de største utfordringene for friskolene er forholdet mellom opplæringsloven (oppl) og friskoleloven. De er i utgangspunktet to forskjellige lover som regulerer to deler av det helt eller delvis offentlig finansierte skolesystemet i Norge – de kommunale/fylkeskommunale skolene (ofte kalt offentlige skoler) og de frittstående skolene (friskoler). Enkelte steder i friskoleloven sies det at paragrafer i oppl gjelder (f.eks. §§ 2-4, 3-3, 3-6), andre steder henvises det til definisjoner o.l. i oppl., f.eks. definisjonen av ungdom og voksne med rett til videregående opplæring omtalt i friskoleloven § 3-1.

Dette har gjentatte ganger ført til forskjellsbehandling av elever i friskoler og i offentlige skole, fordi ting som står i oppl ikke er gjentatt eller henvist til i friskoleloven. Det gjelder f.eks. retten til opplæring i inntil to år ekstra for elever i vgo, hjemlet i oppl § 3-1 femte ledd. Siden det ikke sto eksplisitt i friskoleloven at elevene der har en slik rettighet, ble det fra myndighetenes side argumentert med at friskoleelever som trenger lengre tid må gå over i offentlig skole. Etter stor innsats fra friskolehold ble en henvisning til denne paragrafen tatt inn i friskoleloven (§ 3-3).

Et spesielt område er opplæring for voksne i vgo. Friskoler har lov til å ta inn elever som har rett som voksne etter oppl, men når de er tatt inn er de ikke lenger definert som voksne med de rettigheter det innebærer. Dette har ført til mye uklarhet.

Friskoleorganisasjonene ønsker primært en friskolelov som står på egne ben, som er parallell med oppl på alle relevante steder, ikke minst når det gjelder elevrettigheter. Slik det fungerer nå, blir loven ofte tolket slik at alt som ikke er eksplisitt tillatt er ulovlig, mens norsk lovverk jo bygger på det motsatte: Alt som ikke er forbudt er i utgangspunktet tillatt.

Vi ser at dette ikke er en del av opplæringslovutvalgets mandat, men dere kan likevel foreslå det som en del av det videre arbeid. I påvente av forandringer i friskoleloven foreslår vi i det følgende forandringer i oppl som kan tydeliggjøre friskoleelevenes rettigheter.

2. Elevrettigheter og -muligheter

Det er et grunnleggende prinsipp at elevrettighetene og -mulighetene skal være de samme enten man er elev i friskole eller i offentlig skole. Fylker og kommuner mottar overføringer fra staten og er forpliktet til å gi den opplæringen elevene har rett på etter opplæringsloven. Utover dette kan kommuner og fylker tilby elevene det de ønsker. Friskolene styres av staten gjennom friskoleloven. En vesentlig del av dette regelverket er rigget for å hindre at friskolene gir, og mottar tilskudd for, opplæring som ikke er hjemlet i lov og regelverk. Dette medfører etter vår mening at det blir en betydelig forskjell mellom elevenes muligheter i offentlig skole og friskole. Mens friskoler ikke har lov til å gi eleven tilbud utover minimum, står offentlig eier helt fritt til å gjøre dette.

Lovutvalget må ta dette forholdet med i betraktning. Dersom utvalget ønsker å gi kommuner og fylker samme eller større frihet til selv å regulere sine tilbud, må utvalget vurdere hvilke konsekvenser det har i forhold til friskolelovgivningen. Det er viktig at regelverket gir like muligheter

for elever i de to skolegruppene. Vi mener det bør tydeliggjøres i oppl. at alle tilbud offentlige skoler kan gi elevene, også kan gis i friskoler.

3. Kommunen/fylkeskommunen som skoleeier og som forvaltningsenhet

Dette er et område som stadig skaper vanskeligheter. K/FK er både eier av egne skoler og forvaltningsenhet for friskoler, og det er ofte uklart hva de opptre som. Vi tenker at det kan tydeliggjøres aktuelle steder i oppl. ansvaret de har for sine egne skoler og ansvaret de har for alle K/FKs barn/ungdommer (elever). Det gjelder ikke minst på områdene skyss og spesialpedagogiske tiltak. I § 13-4 om skyss kunne det f.eks. tas inn "I organiseringen av skyss skal det tas hensyn til friskoleelever på lik linje med elevene i kommunens/fylkeskommunens egne skoler". Og i § 5-6, om PP-tjenesten, kunne det stå noe i retning av: "Når kommunen organiserer andre spesialpedagogiske tilbud for de kommunale skolene, skal det tydeliggjøres om disse er forvaltningsenhetens tilbud til alle kommunens elever, inkludert friskolene, eller ikke."

Primært vil vi altså ha alt som gjelder friskoler inn i friskoleloven, inkludert K/FKs ansvar for elevene der. Mens vi venter på det, foreslår vi at oppl. skriver "kommunen/fylkeskommunen som forvaltningsenhet" alle steder det er korrekt.

4. Ressurser til spesialundervisning

a) I barnehageloven ble det for ca. to år siden innført en regel om at hvis et barn flytter fra kommune a til b, så er kommune b forpliktet til å videreføre vedtaket om spesialpedagogiske tiltak som eleven hadde i kommune a til nytt vedtak er gjort. Vi ber om at tilsvarende tas inn i oppl., der det gjelder all overgang mellom skoler – enten de er kommunale/fylkeskommunale eller frittstående. Slik det er nå, blir mange elever med store utfordringer uten hjelp i opptil mange måneder i påvente av nytt vedtak.

b) Friskolelovens § 3-5 om spesialundervisning sier at opplæringslovens §§ om dette gjelder tilsvarende. Det er en uheldig måte å lovregulere det på, ikke minst pga finansieringen. I offentlige skoler er dette en intern prosess, det er kommunale/fylkeskommunale myndigheter som gjør vedtak om elever i egne skoler. I friskolesammenheng er det fremdeles kommunale/fylkeskommunale myndigheter som gjør vedtak, men da om undervisning som et annet, ikke-offentlig, rettssubjekt har ansvar for. Dette får store, negative konsekvenser for friskolene og deres elever. Vi ber om at reguleringen av spesialundervisning i friskoler blir tatt ut av opplæringsloven og at det blir laget et tydelig regelverk i friskoleloven.

5. SFO

a) Oppl. § 13-7 sier at kommunen skal ha SFO-tilbud, dette kan ev. kjøpes av private. Friskolene kan ha eget SFO, hovedsakelig for egne elever, det er noe annet igjen. Dette bør tydeliggjøres i oppl., ikke minst av hensyn til likebehandling av elever. Det kan stå som et nytt nest-siste avsnitt: "Friskoler kan ha eget SFO. Når det gjelder tilleggsressurser til elever med spesielle behov (f.eks. assistent), skal det gis kommunal støtte på linje med det som gis i kommunens SFO eller kjøpt privat SFO-tjeneste." Bakgrunnen for dette er at noen elever som har assistentstøtte i skolen, også trenger det i SFO. Det har friskolene ikke midler til, og kommunens løsning er ofte at eleven kan overflyttes i kommunal SFO. Det er ingen god løsning for sårbare elever med behov for et stabilt miljø.

b) Finansiering av SFO i friskoler er et stadig tilbakevendende problem. En enstemmig KUF-komite sa i Innst.O.nr 126 (2002.2003) følgende: "Komiteen legger til grunn at også frittstående skoler ... må kunne drive skolefritidsordning og at disse får et tilskudd pr barn som tilsvarer gjennomsnittet av kommunens egne utgifter til skolefritidsordning." Departementet sier i brev til Udir av 13. august 2014 at siden kommunene ikke er forpliktet til å ha SFO-plasser til alle barn, plikter de heller ikke å betale for SFO i friskoler. Dette er etter vår mening ikke et holdbart argument lenger, for det er neppe kommuner som ikke sørger for å ha SFO-plass til alle elever som ønsker det. SFO er blitt en naturlig del av skoledagen for de fleste, det kan vi også se av den nye paragrafen fra 1. august i år i

oppl og barnehageloven, der overgangen fra barnehage til skolefritidsordning blir omtalt på linje med overgangen til skolen. Dersom alle friskoleelevene skulle ville ha kommunal SFO-plass, ville det føre til store merutgifter i mange kommuner.

Noen kommuner betaler til friskolenes SFO med henvisning til likebehandlingsprinsippet, mens andre gjør det ikke. Da blir det ofte argumentert med at det er plass i kommunens egne tilbud. Men det er ingen akseptabel løsning for små barn å skulle dra fram og tilbake mellom en offentlig skoles SFO og en friskole en eller to ganger til dagen, det bidrar ikke til et godt og trygt skolemiljø.

SFO for barn i friskoler er et lovtomt område. Mange misforstår det oppl § 13-7 sier og tror det gjelder friskolers SFO. Friskoleorganisasjonene mener at de friskolene som driver SFO bør få støtte på linje med kommunal SFO, og at dette bør reguleres i friskoleloven. Evt at det også tas inn i § 13-7 at kommunen som forvaltningsorgan har plikt til økonomisk likebehandling av kommunale og friskolers SFO-plasser.

Vennlig hilsen

For Friskolenes Kontaktforum og Friskoleforum

Nina Johansen
Norsk Montessoriforbund
Leder Friskolenes Kontaktforum

Signe Sandsmark
Kristne Friskolers Forbund